

P O D S U M O W A N I E P R O J E K T U

Kobięca strona poezji, czyli przez wiersze do języka

Projekt finansowany ze środków
Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej
w ramach Programu Promocja Języka Polskiego

PAN | Rzym
Stacja Naukowa
Polskiej Akademii Nauk

W.S.

FUNDACJA WISŁAWY SZYMBORSKIEJ

ISTITUTO
POLACCO
ROMA

IBL

NAWVA

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

DIPARTIMENTO DI STUDI EUROPEI
AMERICANI E INTERCULTURALI

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

Vilnius
University

ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

IBL

Biblioteka Publiczna
m.st. Warszawy
Biblioteka Główna
Województwa Mazowieckiego

„KOBIECA STRONA POEZJI, CZYLI PRZEZ WIERSZE DO JĘZYKA...”

...to projekt realizowany przez Stację PAN w Rzymie wspólnie z Instytutem Studiów Europejskich, Amerykańskich i Międzykulturowych Uniwersytetu „La Sapienza”, Centrum Polonistycznym Uniwersytetu Wileńskiego, Katedrą Polonistyki i Przekładu na Wołyńskim Uniwersytecie Narodowym imienia Łesi Ukrainki i Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Wsparcia udzielili projektowi Instytut Polski w Rzymie oraz Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego.

Celem projektu jest zachęcenie studentów kierunków filologicznych oraz kandydatów na studia do zainteresowania się językiem polskim i polską kulturą, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnej poezji polskiej.

Kierowniczką projektu jest dyrektorka rzymskiej Stacji PAN, Agnieszka Stefaniak-Hrycko. Opiekunkami i mentorkami studentów są: prof. Monika Woźniak z Uniwersytetu „La Sapienza”, prof. Switłana Suchariewa z Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego oraz dr Regina Jakubenas z Uniwersytetu Wileńskiego. Zaangażowani w projekt są również: prof. Luigi Marinelli oraz Serena Buti z Uniwersytetu „La Sapienza”, redaktor naczelna „Biuletynu Polonistycznego” Mariola Wilczak z Instytutu Badań Literackich PAN, Kasia Ellert i Małgorzata Błaszczak ze Stacji PAN w Rzymie oraz Filip Świtaj z Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy.

Projekt realizowany jest w ramach programu Promocja Języka Polskiego Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej.

N A W A

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

KONFERENCJA „SZYMBORSKA E...”

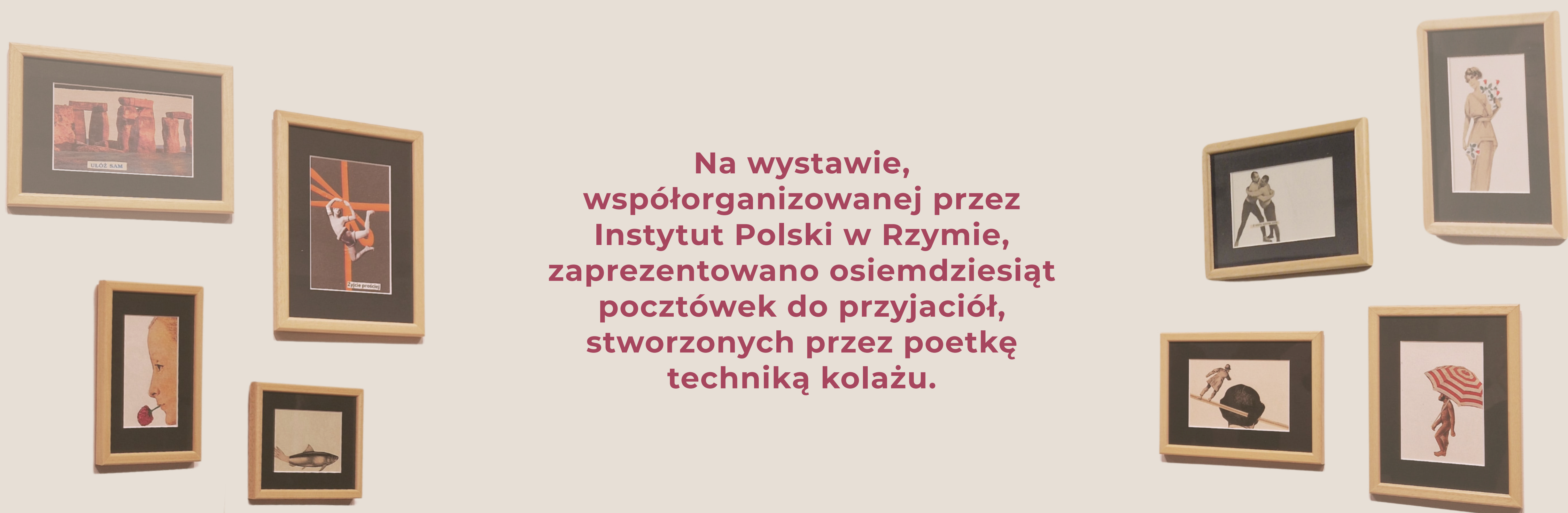
Zaangażowani w projekt studenci z Włoch, Ukrainy i Litwy mieli możliwość wzięcia udziału w odbywającej się w Rzymie w dniach 20-22 listopada 2023 konferencji „Szyborska e: Convegno internazionale, mostra, letture poetiche, concerto”, zorganizowanej z okazji 100. rocznicy urodzin Wisławy Szymborskiej.

W wydarzeniu udział wzięli m.in. wybitni badacze i znawcy twórczości Wisławy Szymborskiej z Uniwersytetu Jagiellońskiego (prof. Michał Rusinek, prof. Teresa Walas, prof. Wojciech Ligęza, prof. Tomasz Bilczewski), z Uniwersytetu La Sapienza w Rzymie (prof. Luigi Marinelli, prof. Monika Woźniak), z Uniwersytetu w Bolonii (Guido Mattia Gallerani, Andrea Ceccherelli), Uniwersytetu Ca' Foscari w Wenecji (Francesca Fornari, Sara Quondamatteo), Uniwersytetu „Tor Vergata” (prof. Marina Ciccarini), Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (prof. Joanna Grądziel-Wójcik), Uniwersytetu w Pizie (prof. Giovanna Tomassucci), Uniwersytetu w Mediolanie (prof. Luca Bernardini), Uniwersytetu Udine (prof. Silvano De Fanti), a także dramaturg, reżyser i dyrektor artystyczny Teatro Pubblico Ligure Sergio Maifredi.

WYSTAWA KOLAŻY I RECYTACJA UTOPII

Pierwszego dnia konferencji studenci wzięli również udział w otwarciu w MLAC - Museo Laboratorio d'Arte Contemporanea wystawy „Szymborska e il mondo-collage” („Szymborska i świat-kolaż”). Była to dla nich kolejna okazja do spotkania z wybitnymi badaczami i przyjaciółmi Wisławy Szymborskiej, m.in. z prof. Teresą Walas, prof. Michałem Rusinkiem czy prof. Wojciechem Ligęzą.

**Na wystawie,
współorganizowanej przez
Instytut Polski w Rzymie,
zaprezentowano osiemdziesiąt
pocztówek do przyjaciół,
stworzonych przez poetkę
techniką kolażu.**

Kuratorami wystawy byli prof. Luigi Marinelli z Uniwersytetu „La Sapienza” oraz Anna Jagiełło z Instytutu Polskiego w Rzymie. Ze strony Museo Laboratorio d'Arte Contemporanea za organizację wydarzenia odpowiedzialna była Gaia Fiorentino.

Otwarcie wystawy połączono z recytacją wiersza Wisławy Szymborskiej *Utopia* w trzech językach: polskim, włoskim i ukraińskim. Recytujący utwór studenci, uczestnicy projektu, spotkali się z niezwykle ciepłym odbiorem publiczności.

GOŚCIE Z KRAKOWA

W obchodach 100-lecia urodzin Wisławy Szymborskiej w Rzymie, a także w zorganizowanych dla studentów warsztatach przekładowych, wzięli udział goście specjaliści z Krakowa, m.in. prof. Teresa Walas, prof. Michał Rusinek, prof. Wojciech Ligęza i prof. Tomasz Bilczewski.

Prof. dr hab. **Teresa Walas**, wybitna badaczka literatury, krytyczka literacka i przyjaciółka Wisławy Szymborskiej. Towarzyszyła poetce, gdy ta dowiedziała się o przyznaniu jej Nagrody Nobla, jak i podczas wręczania nagrody. Członkini zarządu Fundacji Wisławy Szymborskiej. Jej zainteresowania naukowe obejmują literaturę i kulturę współczesną, teorię literatury, historię okresu Młodej Polski. Współzałożycielka i redaktorka „Dekady Literackiej”. W 1994 jej uczniowie założyli Towarzystwo Admiratorów Teresy Walas, przemianowane następnie na Limeryczną Lożę Admiratorów, której dorobek został opublikowany w *Liber limericorum to jest Wielka Xięga Limeryków i Innych Utworów ku Czci Jej Wysokości Królowej Loży Teresy Walas jako też przy Innych Okazjach Sposobnych przez Limeryczną Lożę Jej Admiratorów Ułożonych* (1997).

Dr hab. **Michał Rusinek**, prof. UJ, prezes Fundacji Wisławy Szymborskiej, wieloletni sekretarz poetki, członek Rady Języka Polskiego, tłumacz i pisarz. Na Wydziale Polonistyki UJ prowadzi zajęcia z teorii literatury, teorii przekładu i *creative writing*. Autor książek (m.in. w 2023 roku: *Krużganek oświaty czyli co mówią do nas politycy*, *Szalik. O Wisławie Szymborskiej dla dzieci*, *Ptak Dodo czyli co mówią do nas politycy*), wierszy, tekstów piosenek i felietonów.

Prof. dr hab. **Wojciech Ligęza**, historyk literatury, krytyk, eseista, emerytowany profesor zwyczajny na Wydziale Polonistyki UJ. Autor książek dotyczących twórczości Noblistki *O poezji Wisławy Szymborskiej. Świat w stanie korekty*, *Bez rutyny. O poezji Wisławy Szymborskiej i Zbigniewa Herberta*, *World under Revision. The Poetry of Wisława Szymborska* oraz poświęconych jej artykułów. Opracował i opatrzył wstępem i komentarzami *Wybór poezji Wisławy Szymborskiej* w serii „Biblioteka Narodowa”. W 2023 roku nakładem Wydawnictwa Znak ukazało się, opatrzone komentarzami i posłowiem profesora, kompletne wydanie poezji Wisławy Szymborskiej pt. *Wiersze wszystkie*.

Prof. dr hab. **Tomasz Bilczewski**, profesor i prodziekan Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry Międzynarodowych Studiów Polonistycznych, dyrektor Centrum Studiów Humanistycznych. Autor i współautor licznych publikacji poświęconych m.in. komparatyście, przekładoznawstwu i humanistyce medycznej (m.in. *Literatura światowa i przekład. Historie i teorie nowoczesnej komparatystryki od szkoły amerykańskiej do biohumanistyki*, *The Routledge World Companion to Polish Literature*, *Światowa historia literatury polskiej. Interpretacje*). Współredaktor naukowy serii „Hermeneia”.

NIC DWA RAZY

20 listopada 2023 r. odbyły się również warsztaty przekładowe dla studentów, zatytułowane „Nic dwa razy. O istocie i praktyce tłumaczenia”. Poprowadził je prof. Andrea Ceccherelli z Uniwersytetu w Bolonii, tłumacz poezji Wisławy Szymborskiej, Czesława Miłosza, Jana Twardowskiego, Zbigniewa Herberta i innych oraz współautor m.in. publikacji *Szymborska. Alfabet świata* (2016) i autor monografii poświęconej Piotrowi Skardze *Od Suriusa do Skargi. Studium porównawcze o „Żywotach świętych”* (2003). Zapropozował on studentom analizę wiersza *Nic dwa razy* w przekładach na języki: włoski, litewski i ukraiński. Zapoznał ich także z muzycznymi interpretacjami tego utworu w wykonaniu Łucji Prus i Sanah oraz zespołu Maanam.

Prof. Michał Rusinek z uznaniem podsumował pracę studentów nad przekładami utworów Szymborskiej na język włoski, ukraiński i litewski. – Tego typu badania porównawcze przekładów na różne języki pokazują zarówno różnice kulturowe, jak i ukazują różne strategie translatorskie. Owe strategie wpływają często na obraz i odbiór poetki w innych krajach. To, co zauważyłem, to duży profesjonalizm studentów i - co szczególnie cenne - brak czołobitności wobec tłumaczy i ich przekładów; raczej dociekliwość w wyszukiwaniu odstępstw od oryginału i jeśli nie błędów (teoretycy przekładu niechętnie posługują się tym wartościującym określeniem), to ryzykownych decyzji translatorskich.

STUDENCI JAKO TWÓRCY PODCASTÓW

Jednym z zadań studentów uczestniczących w projekcie było przygotowanie podcastów. Pierwsze podcasty nagrali studenci z Litwy i Ukrainy – był to efekt warsztatów przeprowadzonych we włoskim radiu Kaos podczas spotkania w Rzymie. Tam dowiedzieli się, jak wybrać temat podcastu, jak podzielić go na serie odcinków, jakie aspekty techniczne uwzględnić w postprodukcji, ale także jak radzić sobie z falą ewentualnej krytyki i hejtu.

🌸 Jak wspominają te warsztaty studenci? 🌸

„Dowiedziałam się naprawdę wielu ciekawych rzeczy, jak urządzić studio w domu, jak dostosować głos, dźwięk i kamerę, aby widzom dobrze się oglądało nagranie. Również po raz pierwszy udzieliłam wywiadu na temat tego, od czego rozpoczęła się moja podróż z językiem polskim. Bardzo miło było też posłuchać ciekawych wykładów na temat tego, jak zainteresować słuchacza i widza nagraniem”.

Viktoria Panas, studentka z Łucka

„Słuchanie ludzi, którzy swoje pasje przekształcili w zawód i chętnie dzielili się doświadczeniami z młodszymi pokoleniami, było dla mnie niezwykle inspirujące. Obserwowanie, jak pasja może przekształcić się w życiową ścieżkę i to jest coś niesamowicie wartościowego”.

Valeria Melnyk, studentka z Łucka

Dodatkowo włoscy studenci nagrali krótkie rozmowy w czasie spotkań z poetkami Krystyną Dąbrowską oraz Małgorzatą Lebłą, w marcu 2024 roku. Wśród nagrań znajdują się również dwie piosenki oraz wywiad z Anną Zotową, twórczynią wizualną, poetką, polonistką, tłumaczką, uczennicą prof. Switłany Suchariowej i stypendystką Rezydencji Literackich w mieszkaniu Wisławy Szymborskiej, gdzie pracowała nad przekładem debiutu powieściowego Małgorzaty Lebły *Łakome* z języka polskiego na ukraiński.

Z efektami pracy studentów można zapoznać się na stronie: rzym.pan.pl/podcasty/.

SPACER POLSKIMI ŚLADAMI

Atrakcyjnym punktem pobytu w Rzymie był dla uczestników projektu Spacer po Rzymie polskimi śladami, który odbył się tuż po warsztatach w radiu Kaos. Odwiedzili oni m.in. kościół św. Andrzeja na Kwirynale (z relikwiami św. Stanisława Kostki), Palazetto Zuccari, w którym mieszkała Marysieńka Sobieska. Kolejnymi przystankami spaceru były m.in. tablica Cypriana Kamila Norwida przy Via Sistina 123 i miejsce spotkań polskich poetów, czyli kawiarnia Caffè Greco.

O polskich wieszczach studenci mieli okazję posłuchać pod tablicą Juliusza Słowackiego oraz na viale Adamo Mickiewicz. Spacer zakończył się przy Porta del Popolo.

„Pomimo tego, że Rzym od lat jest bliski mojemu sercu, a wiele malowniczych rzymskich ulic przemierzyłam wielokrotnie, to podczas spaceru śladami sławnych Polaków zorganizowanego w ramach projektu NAWA miałam okazję poznać Wieczne Miasto na nowo i spojrzeć na nie innymi oczami – podsumowuje wspólną wycieczkę Martyna Stefaniuk, studentka z Rzymu. – Odkryłam niepozorne, ale niezwykle interesujące miejsca, które były świadkami osiągnięć licznych ważnych postaci historii polskiej. Nie spodziewałam się, że Rzym jest tak bliski polskiemu sercu i że podczas zwiedzania niektórych miejsc czy zabytków można poczuć patriotyzm i dumę z bycia Polakiem czy z posiadania polskich korzeni”.

SPOTKANIE Z KRYSTYNĄ DĄBROWSKĄ

18 marca w ramach projektu odbyły się, w trybie hybrydowym, warsztaty dla studentów z Włoch, Litwy i Ukrainy z udziałem poetki, tłumaczki i eseistki Krystyny Dąbrowskiej.

Dorobek twórczy poetki przedstawił prof. Luigi Marinelli. Zwrócił on szczególną uwagę na tytuły tomików jej poezji, sygnalizujące artystyczne, malarskie spojrzenie autorki na przedstawianą rzeczywistość i istotne w jej twórczości zagadnienia wzroku, widzenia, kadrowania danej sytuacji, przedmiotu czy osoby. Jak powiedziała w trakcie spotkania sama autorka, „konkretne wyczuwają fałsz” i sprawdzają szczerą wiersza. Poetka odpowiadała również na pytania studentów o prawidłową interpretację jej utworów, których tłumaczenia na swoje języki narodowe podjęli się studenci. Autorka zachęcała do ich interpretacji osobistej, własnej, nie obciążonej wizją autora czy badaczy. Jej zdaniem na poezji „każdy się zna, a wiersze nie są dla specjalistów”. Wspólnie ze studentami próbowała również rozwikłać problem tłumaczenia idiomów i gry słów w utworze poetyckim.

SPOTKANIE Z MAŁGORZATĄ LEBDĄ

22 marca w ramach projektu odbyły się, w trybie hybrydowym, kolejne warsztaty dla studentów z Włoch, Litwy i Ukrainy z udziałem poetki, pisarki i naukowczynie Małgorzaty Lebdy. Spotkanie, które koncentrowało się wokół osobistych opowieści poetki o jej twórczości, poprowadziły profesor Monika Woźniak i doktorantka Uniwersytetu „La Sapienza” Serena Buti.

Małgorzata Lebda rozmawiała również ze studentami o dokonanych przez nich przekładach wierszy pochodzących z tomu *Sny uckermärkerów*. Zapytana przez studentów o znaczenie tytułu tomiku, wyjaśniła, że uckermärkery to rasa krów, które bardzo często były przywożone na ubojnię za czasów, gdy mieszkała w rodzinnym domu. Tomik *Sny uckermärkerów* wiąże się z otwarciem się na to, że zwierzęta nie są tylko ożywionymi maszynami, ale czującymi i rozumnymi istotami.

STUDENCI JAKO TŁUMACZE POEZJI

Efektem spotkań z poetkami jest m.in. licząca niemal dwieście stron publikacja przekładów poezji Krystyny Dąbrowskiej i Małgorzaty Lebdy na język włoski, litewski i ukraiński, zatytułowana *KOBIECA STRONA POEZJI / IL LATO FEMMINILE DELLA POESIA / ЖИНОЧА СТОРОНА ПΟΕЗІЇ / MOTERIŠKOJI POEZIJOS PUSĖ*.

Utwory poetyckie i ich przekłady poprzedzone zostały *Słowem wstępnym* kierowniczkii projektu Agnieszki Stefaniak-Hrycko oraz charakteryzującym twórczość poetek *Wprowadzeniem* autorstwa Sereny Buti – również w przekładach na język włoski, litewski i ukraiński.

Publikacja jest dostępna zarówno formie drukowanej, jak i cyfrowej.

„Mają Państwo okazję spotkać się z pierwszymi tłumaczeniami bardzo młodych ludzi. Ilu z nich podejmie pracę tłumacza? Dla ilu poezja stanie się pasją? Z kim z nich wiersze Dąbrowskiej i Lebdy zostaną na dłużej? Trzymajmy za nich wszystkich mocno kciuki, wspierajmy ich pasję, cieszymy się porównaniami, synonimami, skojarzeniami, które zastosowali. A może kiedyś podążą śladami Pietra Marchesaniego, Stanisława Barańczaka czy Magdy Heydel?”

Agnieszka Stefaniak-Hrycko

STUDENCI O UDZIALE W PROJEKCIE

„Projekt był niezapomnianym doświadczeniem, podczas którego miałam okazję zgłębić twórczość Szymborskiej i odkryć różne aspekty kobiecej perspektywy w poezji. Wydarzenie w Rzymie obejmowało prezentacje, warsztaty i dyskusje, skupiając się na interpretacji dzieł poetki i ich znaczeniu dla kobiet w literaturze.

W trakcie projektu szczególnie fascynujące było wystąpienie prof. Andrei Ceccherellego na temat przekładu, co dostarczyło mi nowych spojrzeń na tę sztukę. Spotkania z innymi entuzjastami literatury i miłośnikami Szymborskiej na pewno wzbogaciły moje doświadczenie, umożliwiając wymianę poglądów i spostrzeżeń na temat twórczości poetki.”

Alina Demus

„Udział w konferencji w Rzymie był dla mnie niezwykle ciekawym doświadczeniem. Spotkanie z wybitnymi polonistami i naukowcami było inspirujące i pozwoliło mi spojrzeć na poezję z zupełnie nowej perspektywy. Jestem bardzo dumna, że miałam okazję uczestniczyć w warsztatach przekładowych prof. Andrei Ceccherellego. Cieszę się także z udziału w Spacerze po Rzymie polskimi śladami. Udało się nam zobaczyć pomnik Sienkiewicza, Terazza del Pincio – widok na Watykan, Viale Adamo Mickiewicz, Porta del Popolo – m. in. legiony polskie. To było nie tylko historyczne doświadczenie, ale także emocjonujące odkrywanie kulturowego dziedzictwa. Warsztaty podcastowe w siedzibie Radio Kaos Italy były niewątpliwie jednym z najwartościowszych elementów konferencji. Zdobytą wiedzę uznaję za niezmiernie pożyteczną i praktyczną. Dzięki nim nabyłam nowych umiejętności, które mam zamiar wykorzystać w przyszłych projektach. Jestem bardzo szczęśliwa, że miałam okazję poznać studentów z Litwy i Włoch, miło i ciekawie spędzić czas, rozwijać swoje umiejętności językowe, dzielić się doświadczeniem i zdobywać nowe.”

Karina Dudai

„Podczas dni, które zamykały ustalony przez Senat RP rok Szymborskiej, działo się bardzo dużo: analizowaliśmy różnice istniejące między tłumaczeniami i odkryliśmy na przykład, że niewinna róża przedstawiana jest inaczej z przekładu na przekład, chodziliśmy ulicami naszej włoskiej stolicy, śladami Polaków, no i oczywiście byliśmy na otwarciu wystawy kolaży na kampusie Rzymskiego Uniwersytetu, gdzie udało nam się przedstawić nowe włoskie tłumaczenie wiersza Utopia, które napisaliśmy wspólnie podczas zajęć z naszą panią profesorem, Moniką Woźniak. Oczywiście to tylko kilka przykładów z tego, co oferował tegoroczny projekt, na którym wszyscy dobrze spędziliśmy czas i z którego na pewno będziemy mieć przyjemne wspomnienia. Wiadomo, że oprócz dobrej zabawy, takie projekty są też organizowane, żeby nauczyć lub też zaciekawić uczestników nowymi rzeczami.”

Przemysław Wiśniewski

MENTORKI, MISTRZYNIĘ, NAUKOWCZYNIE

Opiekę nad studentami w czasie trwania projektu pełniły ich wykładowczynie i mentorki, niezastąpione i kompetentne naukowczynie z trzech uczelni, Uniwersytetu „La Sapienza” w Rzymie, Centrum Polonistycznego Uniwersytetu Wileńskiego i Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki w Łucku:

Prof. **Monika Woźniak** - profesor języka i literatury polskiej na Uniwersytecie „La Sapienza” w Rzymie, gdzie prowadzi zajęcia z literatury polskiej, przekładu i języka w ujęciu kontrastywnym. Jej zainteresowania naukowe obejmują teorię przekładu, przekład literacki, audiowizualny oraz literaturę dziecięcą. Autorka i współautorka kilku monografii naukowych, a także ponad 150 artykułów w czasopiśmie naukowych, literackich, prasie codziennej oraz w tomach zbiorowych. Przełożyła na język polski utwory m.in. takich pisarzy włoskich jak Oriana Fallaci i Umberto Eco, Andrea Camilleri, Alberto Moravia, Milena Agus, Melania Mazzucco, a na język włoski wiersze i książki klasyków polskiej literatury dziecięcej.

Dr **Regina Jakubėnas** - pracuje w Centrum Polonistycznym Uniwersytetu Wileńskiego. Prowadzi wykłady i seminaria z literatury staropolskiej i epoki Oświecenia, piśmiennictwa Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVIII w., kultury i historii Polski, lektoraty języka polskiego dla lituanistów i historyków. Przez wiele lat prowadziła kursy języka polskiego jako obcego organizowane przez Instytut Polski w Wilnie. W 2002 roku ukończyła studia doktoranckie w Instytucie Badań Literackich PAN, gdzie obroniła pracę doktorską pt. *Prasa Wielkiego Księstwa Litewskiego w II poł. XVIII w.* Jej główne zainteresowania badawcze to piśmiennictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego XVIII w.: literatura okolicznościowa, prasa, kalendarze, poradniki, listy etc.

Prof. **Switłana Suchariewa** - w roku 2017 obroniła pracę habilitacyjną na temat *Ukraińska i polska proza polskojęzyczna XVII wieku: retoryka, poetyka, intertekst* na Kijowskim Uniwersytecie Narodowym imienia Tarasa Szewczenki, tytuł profesora uzyskała w 2022 roku. Od 2019 roku jest kierowniczką Katedry Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki. Wykładane przez nią przedmioty to literatura polska, język polski jako obcy, technika tłumaczenia, przekład polskiego hipertekstu, krytyka literacka w kontekście polsko-ukraińskim, przekład symultaniczny i konsekwentny, kulturologiczne aspekty uczenia się języka polskiego. Autorka ponad 100 publikacji naukowych.

MAŁGORZATA LEBDA - POETKA POWROTU

Małgorzata Lebda (ur. 1985), redaktorka, doktor nauk humanistycznych i sztuk audiowizualnych, naukowczyni wykładająca na Uniwersytecie Jagiellońskim, felietonistka, animatorka kultury i autorka sześciu książek poetyckich, w tym *Matecznika*, *Snów uckermärkerów* i *Mer de Glace* oraz debiutanckiej powieści *Łakome*, uznanej za jedną z najlepszych książek roku 2023 (Justyna Sobolewska „Polityka”, Michał Nogaś, Onet, Empik). Jako realizatorka aktywistyczno-poetyckiego projektu *Czytanie wody* we wrześniu 2021 roku pokonała, biegnąc, dystans 1113 kilometrów wzdłuż najdłuższej polskiej rzeki, Wisły.

Jej książki ukazały się w przekładzie na języki: czeski (tł. Bogdan Trojak), włoski (tł. Marina Ciccarini), serbski (tł. Biserka Rajčić), ukraiński (tł. Yury Zavadsky), słoweński (tł. Katarina Šalamun-Biedrzycka), duński (tł. Frej Larsen i Paweł Partyka), rumuński (tł. Marina Ilie).

Dzięki Nagrodzie im. Wisławy Szymborskiej, którą otrzymała w 2022 roku za tomik *Mer de Glace*, mogła wrócić w Beskid Sądecki, skąd pochodzi, i kupić chatę, która należała do jej ciotki. Chciałaby w przyszłości stworzyć tam rezydencję dla twórców, by podzielić się tym, co sama otrzymała. „Z dużym wsparciem kobiety, Wisławy Szymborskiej, mogłam spełnić swoje ogromne pragnienie, żeby wrócić” – powiedziała podczas warsztatów.

KRYSTYNA DĄBROWSKA - POETKA POWROTU

Krystyna Dąbrowska (ur. 1979), poetka, tłumaczka i eseistka, autorka tomików wierszy *Biuro podróży* (trzecia nagroda w III Ogólnopolskim Konkursie Literackim „Złoty Środek Poezji” w 2007 roku), *Białe krzesła* (Nagroda im. Wisławy Szymborskiej w 2013 i Nagroda Fundacji im. Kościelskich), *Ścieżki dźwiękowe* (Nagroda Literacka m.st. Warszawy w kategorii poetyckiej w 2019), *Czas i przestona*, *Miasto z indu* (Nagroda Poetycka im. Kazimierza Hoffmana „Kos” w 2023). Swoje utwory publikowała m.in. w „Kwartalniku Artystycznym”, „Gazecie Wyborczej”, „Dwutygodniku”, „Odrze” i „Twórczości”. Ukończyła studia artystyczne - grafikę na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Autorka przekładów poezji poetów i poetek takich jak Jonathan Swift, Thomas Hardy, W.C. Williams, W.B. Yeats, Thomas Gunn, Elisabeth Bishop, Louise Glück, Nuala Ní Dhomhnaill i Kim Moore.

Istotną rolę pełnią w jej twórczości kwestie widzenia, kadrowania sytuacji, przedmiotów i osób. Nową perspektywę widzenia otwierają w jej utworach małe elementy realności, konkrety, które, jak sama mówi, „wyczuwają fałsz” i sprawdzają szczerłość wiersza.

Krystyna Dąbrowska

ORSZAK

Dlaczego biegną? Jakby z rannym na noszach,
a nie z przykrytą barwnym dywanem trumną.
Jakby pędzili po ratunek, jakby się paliło –
nie jakby zgasło czyjeś życie.

Na przekór skrzyni na ich barkach
leczą jak wiatr, są pulsem krwi, oddechem.
Może, biegnąc z innymi, każdy z nich biegnie
do własnej mety.

Chcą jak najszybciej odprowadzić
zmarłego na drugą stronę?

By zapewnić mu spokój,
wpadają na cmentarz jak tabun koni.

IL CORTEO

Perché corrono? Come portassero un ferito in barella,
non una bara coperta da un panno colorato.
Come se corressero in cerca di aiuto, come se ci fosse un incendio –
non come si fosse spenta la vita di qualcuno.

Malgrado la bara sulle spalle
corrono che sembrano il vento, sono battito sanguigno, respiro.
Forse, correndo con gli altri, ognuno corre
verso la propria meta.

Vogliono scortare prima possibile
il morto nell'aldilà?

Per garantirgli la pace,
irrompono al cimitero come un branco di cavalli.

Lidia Ricci

ПРОЦЕСІЯ

Чому вони біжать? Немов з пораненим на ношах,
а не з труною із барвистим килимком.
Немов спішать на порятунок, немов горить –
але не так, немов чиєсь життя вже згасло.
І попри домовину на плечах,
Летять, як вітер, вдих чи видих, пульс у крові.
А може, біжучи за іншим, кожен біжить
до власної мети.
Хочуть швидше провести
мерця на той бік?
Щоб дати йому спокій,
вриваються на цвинтар, немов табун коней.

Валерія Мельник (Valeriia Melnyk)

PROCESIJA

Kodėl jie bėga? Tarsi neštų sužeistąjį ant neštuvų,
o ne spalvingu kilimu padengtą karstą.
Tarsi skubėtų pagalbos, tarsi tai degtų –
o ne lyg kažkieno gyvybė būtų užgesusi.
Nepaisant dėžės ant pečių
lekia kaip vėjas, pulsuoja krauju, kvėpavimu.
Galbūt, bėgdamas su kitais, kiekvienas iš jų bėga
iki savo finišo.
Jie nori kuo greičiau išlydėti
mirusįjį anapus?
Kad užtikrintų jam ramybę,
įsiveržia į kapines tarsi pulkas arklių.

Justyna Tankeliun

Krystyna Dąbrowska

KONIE

Z ruin miasta zalanego przez wulkan
zabrałam owoc drzewa jicaro.
Twarda brązowa kulka ze śladami zębów –
jakieś zwierzę próbowało ją rozgryźć.
Gdy potrząsnąć kulką, grzechocze.

Myślę o ludziach, których kiedyś coś zniszczyło.
Odbudowali się gdzie indziej, a na miejscu katastrofy
są dziś kamienie, chaszczce i pancerne
owoce jicaro.
Tylko pasące się swobodnie konie
potrafią rozbić kopytami
skorupę i uwolnić nasiona.

КОНІ

Я взяла плід дерева хікаро
з руїн міста, затопленого вулканом.
Тверда бронзова кулька зі слідами від зубів –
якась тварина намагалася її розгризти.
Коли потрясти кульку, вона брязкає.

Я думаю про людей, яких колись щось знищило.
Вони відбудувалися деінде,
і сьогодні на місці катастрофи –
каміння, кущі та броньовані
фрукти хікаро.
Тільки коні, що вільно пасуться,
можуть розбити копитами
шкаралупу і звільнити насіння.

Вікторія Панас (Viktoriia Panas)

ARKLIAI

Iš ugnikalnio užtvindyto miesto griuvėsių
Paėmiau jicaro medžio vaisių.
Kietas rudas rutulys su dantų žymėmis –
kažkoks gyvūnas bandė jį perkąsti.
Pakračius rutulį, jis barška.

Galvoju apie žmones, kuriuos kažkada kažkas sunaikino.
Jie atsikūrė kitur, o nelaimės vietoje
šiandien akmenys, krūmai ir šarvuoti
jicaro vaisiai.
Tik laisvai besiganantys arkliai
gali kanopomis sutraiškyti
kevalą ir išlaisvinti sėklas.

Karolina Bartoško

Małgorzata Lebda

zblizenie: kamień

jeszcze mało wiedzą o śmierci
rozpalone porządkują rodzinny grób
coraz płynniej literują imiona zmarłych
jednak coraz częściej na serpentynicie
pozostawiają tłuste ślady wosku

primo piano: pietra

ancora sanno poco della morte
puliscono con ardore la tomba di famiglia
sempre più disinvolte sillabano i nomi dei morti
eppure, sempre più spesso sulla serpentinite
lasciano grasse tracce di cera

Lida Ricci

зближення: камінь

ще мало знають про смерть
розпалені порядкують родинну могилу
щоразу плавніше вимовляють імена померлих
однак з кожним разом все частіше на серпантині
залишають жирні сліди воску

Іванна Бончковська (Ivanna Bonchkovska)

iš arti: akmuo

dar jos žino mažai apie mirtį
karštligišškai tvarko šeimos kapą
vis sklandžiau skaito mirusiųjų vardus
tačiau vis dažniau ant serpentinito
palieka riebius vaško pėdsakus

Karolina Bartoško

Małgorzata Lebda

zbliżenie: brzask

moje siostry najpiękniejsze są w chwilach
kiedy uprzedzając brzask ciasno zaplatają
sobie włosy potrafią wtedy rozpoznawać
głosy zwierząt prowadzonych do ubojni
mówią: nasz brat tego nie potrafi

primo piano: alba

le mie sorelle risplendono negli attimi
in cui prima dell'alba intrecciano stretti
i capelli allora riescono a riconoscere
le voci degli animali condotti al macello
dicono: nostro fratello questo non lo sa fare

Przemysław Wiśniewski

зближення: досвіток

мої сестри найгарніші в ті миті
коли передчуваючи світанок туго заплітають
одна одній волосся і здатні стають розпізнати
голоси тварин яких ведуть на забій
говорять: наш брат на це не спроможний

Мар'яна Будько (Mariana Budko)

iš arti: aušra

mano seserys yra gražiausios
kai prieš aušrą tvirtai pina
sau plaukus jos gali tuomet atpažinti
balsus į skerdyklą vedamų gyvulių
sako: mūsų brolis to negeba

Karolina Bartoško

